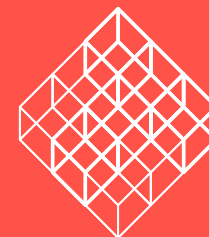

Saken forklart

Teknologirådet

Sensur på internett

Internett har bidratt til at hvem som helst kan publisere politiske meninger, avsløre urettferdighet, eller dele erfaringer med hele verden. For regimer som ønsker informasjonskontroll, er dette et problem. Antall stater som driver med omfattende, myndighetsstyrt sensur av internett er femdoblet siden 2003. Trenden er altså at stadig flere land ønsker å kontrollere tilgangen til innhold på nett.

Hva sensureres?

OpenNet Initiative – et samarbeid mellom universitetene i Toronto, Harvard, Cambridge og Oxford – har gjort en omfattende kartlegging av filtrering på internett. De peker spesielt på tre temaer som er gjenstand for sensur: *Politikk og makt, sosiale normer og moral og konflikt/sikkerhet*. Typiske temaer som filtreres kan være pornografi, omtale av homoseksualitet, informasjon om politisk opposisjon, konflikter og alternative religiøse retninger. I flere land sensureres politisk opposisjon spesielt i forbindelse med valg.

Hvilke land sensurerer internett?

40 land hvor de mistenkte internettensensur, hovedsaklig i Midt-Østen, Nord-Afrika og Øst- og Sentral-Asia ble undersøkt. Av disse er det 26 som driver myndighetsstyrt sensur av internett.

Kina er det landet som driver mest omfattende filtrering, både i forhold til temaer som filtreres og metoder de benytter for å oppnå dette. Ved utgangen av 2007 hadde Kina 210 millioner internettbrukere, og disse oppgir internett som sin viktigste informasjonskilde. Myndighetene filtrerer noen internasjonale nyhetskilder, som BBC, men fokuserer spesielt på kinesisk-språklige medier. Både innhold relatert til politikk, menneskerettigheter, religion og minoriteter sensureres.

Også *Iran* driver utstrakt filtrering innenfor disse temaområdene. Iran filtrerer spesielt sider med pornografisk innhold, men også homo-

seksualitet, menneskerettigheter, kvinners rettigheter og politisk opposisjon.

Men Internett filtreres også i Europa og Nord-Amerika. Her er det primært sensur knyttet til sosiale normer og moral, som rasisme og seksualiserte skildringer av barn. I de fleste tilfellene her er filtreringen ikke lovpålagt, men en frivillig ordning for internettleverandørene (ISP-ene).

Tyrkia blokkerte YouTube etter at en film som fornærmet Tyrkias grunnlegger Mustafa Kemal Atatürk ble lagt ut der. Filmen ble fjernet. I *Frankrike* har Yahoo! blitt pålagt å hindre at personer basert i Frankrike får tilgang til auksjoner med nazi-effekter. I *Tyskland* har ISP-er blitt pålagt å filtrere nettsteder som glorifiserer nazisme eller forneker Holocaust.

Bør ikke lover også gjelde på internett?

I utgangspunktet gjelder et lands lover også for nettbruk. I Norge er for eksempel injurier ikke tillat – heller ikke på internett. Når ulovlig innhold ligger på servere i utlandet, er tekniske tiltak som filtrering den eneste måten å hindre tilgang på. Ulempen med filtrering er at det ikke er mulig å håndheve loven likt – ulike filtreringssystemer vil enten blokkere for mye eller for lite. I forhold til ytringsfrihet er *overblokkering* mest problematisk: Dersom man for eksempel velger å filtrere på ordet *sex*, vil man ikke bare stoppe sider med pornografisk innhold, men også seksualopplysnings-sider.

Retten til å ytre seg og fritt kunne innhente informasjon er en grunnleggende menneskerettighet.

Saken forklart nr. 2, mai 2008

Saken forklart: Sensur på internett

Redaksjon

Christine Hafskjold, Tore Tennøe

Mer informasjon

www.teknologiradet.no

Sensur av internett begrenser yttringsfriheten. Dette er et dilemma også for virksomheter som leverer programvare og tjenester som kan benyttes til internettensensur. For eksempel er Google blitt kritisert for å filtrere søkeresultater i henhold til kinesisk lovgivning. Det diskuteres om det bør utarbeides et nasjonalt eller internasjonalt regelverk i forhold til dette, eller om bransjen kan regulere seg selv.

Er det mulig å omgå filtrering?

Det finnes ulike teknikker for å omgå filtrering og sensur, slik som anonymiseringstjenester, oversettingstjenester og fildeling. Felles for dem er at man både må vite at de finnes og hvordan de virker for å kunne bruke dem. De fleste land som driver omfattende filtrering sperrer også tilgangen til informasjon om denne typen verktøy.

Filtreres internett i Norge?

Kripos vedlikeholder en liste over nettadresser hvor det vises seksualiserte skildringer av barn. De fleste norske nettleverandører filtrerer sin trafikk mot denne listen, slik at kunder som forsøker å besøke et av de aktuelle nettstedene møter en stoppside fra Kripos. Et mindretall i Datakrimitvalget (NOU 2007:2) har foreslått at filtrering bør være lovpålagt og kunne utvides til å gjelde også andre områder som er ulovlige i Norge, for eksempel ulovlige pengespill.

Hvordan er det mulig å sensurere internett?

Det finnes ulike måter å sensurere internett på:

Teknisk blokkering: Teknisk blokkering kan gjøres på to nivåer: Sentralt og hos den enkelte nettleverandør (ISP). Dersom man filtrerer sentralt, vil alle brukerne i et land bli rammet likt. Ved filtrering hos ISP kan filtreringen oppleves svært forskjellig avhengig av hvilken ISP man bruker.

IP-blokkering: Blokkering av tilgangen til bestemte servere som er koblet til internett. Dersom en slik adresse tilhører en server som inneholder flere nettsteder eller tjenester (for eksempel e-post), risikerer man overblokkering, dvs at innhold som ikke er forbudt også blokkeres.

DNS-manipulering: Dersom noen forsøker å besøke et gitt nettsted, blir de ført til en annen nettside.

Dette kan være en blokkeringsside, men også en vanlig feilmelding.

Proxy-basert filtrering: I dette tilfellet har man en liste over URL-er (nettadresser) som det ikke skal gis tilgang til. Når en bruker taster inn en av disse adressene, gis det en feilmelding eller man kommer til en blokkeringsside. Dette gir mulighet til å blokkere enkeltsider uten å blokkere et helt nettsted. Med proxy-basert blokkering kan også baseres på nøkkelord i URL-en – for eksempel demokrati eller falungong. Det er ikke kjent at noen filtrerer på nøkkelord i innholdet på selve nettsiden, selv om dette i teorien er mulig.

Fjerning av søkeresultater: Søk på bestemte ord gir ikke noe søkeresultat. Dette krever et samarbeid med leverandøren av søkemotoren.

"Take down": Fjerning eller "avregistrering" av nettsteder som nasjonale myndigheter har tilgang til og jurisdiksjon over.

Pålagt selvsensur: Bruk av lover og reguleringer, arrestasjoner av personer som publiserer uønsket innhold på nettet, og lignende virkemidler.

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ for teknologivurdering. Det ble opprettet ved kgl. res. 30.april 1999 etter initiativ fra Stortinget. "Saken forklart" utgis av Teknologirådets sekretariat.

Pb. 522 Sentrum
0105 Oslo

Prinsensgate 18
Norway

T: +47 23 31 83 00
F: +47 23 31 83 01

www.teknologiradet.no
post@teknologiradet.no